

**Київський національний університет
імені Тараса Шевченка**

**Мовні і концептуальні
картини світу**

Випуск 65 (1)

ISSN 2520-6397

У збірнику вміщено наукові розвідки професорів, доцентів, викладачів, аспірантів та студентів, присвячені аналізу світоглядних горизонтів сучасного мовознавства.

Відповідальний редактор	О.І. Ніка, д. філол. н., проф.
Редакційна колегія	Ш.Т. Апрідонідзе, д. філол. н., проф. (Інститут грузинської мови АН Грузії); Р. Бальсис, д. філол. н., проф. (Клайпедський університет); А.І. Бельський, д. філол. н., проф. (Білоруський державний університет); І.В. Кононенко, д. філол. н. (Варшавський університет); В.Б. Бурбело, д. філол. н., проф., І.О. Голубовська, д. філол. н., проф.; Н.Ю. Жлуктенко, к. філол. н., проф.; В.І. Карабан, д. філол. н., проф.; Н.М. Корбозерова, д. філол. н., проф.; Г.Г. Крючков, д. філол. н., проф.; М. Мозер, д. філол. н., проф. (Віденський університет); С. В. Скрильник, к. філол. н., доц.; О.С. Снитко, д. філол. н., проф.; В.Д. Старичонок, д. філол. н., проф. (Білоруський державний педагогічний університет ім. Максима Танка); С. Темчинас, д.філол.н., проф. (Інститут литовської мови, Литва); Л.І. Шевченко, чл.-кор., д. філол. н., проф.; Л.В. Коломієць, д. філол. н., проф.; О.І. Чередниченко, д. філол. н., проф.; Г.А. Черненко, к. філол. н.; Іваницька М.Л., д. філол. н., доц.; Материнська О.В., д. філол. н., доц.; О.С. Стасюк, к. філол. н.
Адреса редколегії	01033, Київ-033, б-р Тараса Шевченка, 14 Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології, тел. 239-32-58
Рекомендовано	Рекомендовано Вченою радою Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка 22.01.2019 р., протокол №6.
Зареєстровано	Міністерство юстиції України (свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16155-4627Р від 11.12.2009 р.) Включено до Переліку наукових фахових видань України (Наказ Міністерства освіти та науки України №1328 від 21.12.2015 р.)
Адреса видавця	04080, Україна, м.Київ-80, а/с 41 тел./фак.: (044) 227-38-48; 227-38-28;

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**Linguistic and conceptual
worldviews**

Issue 65 (1)

ISSN 2520-6397

This collection contains scientific articles written by professors, lecturers, postgraduate and undergraduate students. These articles concern analysis of worldview perspectives of current linguistics.

Editor-in-chief	O.I. Nika, Dr. habil., full professor
Editorial Board	Sh.T. Apridonidze, Dr. habil., full prof. (Academy of Sciences of Georgia, Institute of Georgian Language); R. Bal'sys, Dr. habil., full prof. (University of Klaipeda); A.I. Byel's'kyy, Dr. habil., full prof. (Belorussian State University); I.V.Kononenko (University of Warsaw), PhD.; V.B. Burbello, Dr. habil., full prof.; I.O. Golubovska, Dr. habil., full prof.; N.Yu. Zhluktenko, Dr. habil., full prof.; V.I. Karaban, Dr. habil., full prof.; N.M. Korbozerova, Dr. habil., full prof.; G.G. Kryuchkov, Dr. habil., full prof.; M. Mozer, Dr. habil., full prof. (University of Vienna); S. V. Skrylnyk, Ph.D. As. Prof.; O.S. Snitko, Dr. habil., full prof.; V.D. Starychonok, Dr. habil., full prof. (Belorussian Maxim Tank State Pedagogical University); S. Temchinas, Dr. habil., full Prof. (Institute of Lithuanian Language, Vilnius, Lithuania); L.I. Shevchenko, CM, Dr. habil., full prof.; L.V. Kolomiyets, Dr. habil., full prof.; O.I. Cherednichenko, Dr. habil., full prof.; H.A. Chernenko, Ph.D.; M.L. Ivanytska, Dr. habil., As. Prof.; O.V. Materynska, Dr. habil., As. Prof.; O.S. Stasiuk, PhD
Editorial board address	01033, Kyiv-033, 14 Taras Shevchenko Avenue, Taras Shevchenko National University of Kyiv Institute of Philology, tel. (38044) 239-32-58
Recommended by	Recommended by Academic Board of Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv January 22, 2019 (Protocol №6)
Registered by	Ministry of Justice of Ukraine, certificate of the State registration KB № 16155-4627P (December 11, 2009) Included into the List of Scientific Professional Editions of Ukraine (Order of Ministry of Education and Science of Ukraine, protocol №1328, December 21, 2015)
Editor's address	04080, Ukraine, Kyiv-80, P.O.B. 41 tel./fax: (044) 227-38-48; 227-38-28

Authors of published materials are fully responsible for gathering and preciseness of published facts, quotations, economical and statistical data, proper nouns and other data. The editorial board reserves the right to shorten and edit their materials.

Козловский В.В., д. филол. н., проф.

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

НЕМЕЦКИЙ КОНЪЮНКТИВ И МОДАЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ

„ИРРЕАЛЬНОСТЬ“ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОСТОГО ПРЕДЛОЖЕНИЯ)

В статье исследована специфика немецкого конъюктива в организации конкретных структурно-семантических моделей. Доказано, что форма претеритального конъюктива выступает средством, которое индивидуализирует предложения в аспекте их структуры и модального содержания.

Ключевые слова: конъюнктив, структурно-семантическая модель, модальность, ирреальность.

УДК 81'1 : 81'22 : 81'374 +008

О.С. Колесник, д. філол. н., проф.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ФЕНОМЕНИ

У МОВІ ТА МІФОЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРИ

У статті аналізуються вербальні репрезентації екзистенційних феноменів з позицій лінгвоуніверсології та М-логіки. Особливу увагу приділено етимологічному аналізу імен концепту ЖИТТЯ в індоєвропейських мовах, а також реконструкції когнітивних моделей, що становлять підґрунтя номінацій вказаних явищ в архаїчних германських мовах.

Ключові слова: екзистенційний феномен, міфологічний простір, семантика, смисл, модель.

У перші десятиліття ХХІ ст. тенденція до здійснення міждисциплінарних розвідок [2; 4] зумовила окреслення напрямків інтеграції методологій та поняттєвого апарату гуманітарних, точних і природничих наук. Водночас, сучасні наукові знання [3] (лінгвістична епістема зокрема) не дають відповіді на фундаментальні питання, пов'язані з розумінням сутності

буття, походження життя, витоків мови тощо і пропонують дискретні (вузькогалузеві) фрагментарні версії інтерпретації цих явищ. Актуальним у контексті зазначених процесів є пошук вербальних репрезентацій екзистенційних феноменів (ЕкФ), закорінених у міфологічному просторі (МП) культури людства як контейнері інтерпретативних операторів, що кодують первинний образ світу.

У широкому сенсі ЕкФ співвідносяться з буттям, існуванням (Dasein), що є тривалою наявністю об'єкта у певному кластері системно (або хаотично) організованих феноменів. Під об'єктом ми розуміємо наявну в емпірично досяжному стані речей систему SYS (етіологія котрої, гіпотетично, не обов'язково узгоджується з науковою аксіоматикою і корелює з концептами МП), здатну до самопідтримки, самовідтворення, що здійснює циклічний поступ (хоча й прагне до поступу лінійно-необмеженого) та діалектично взаємодіє з іншими системами. У ході інтерпретації та вербалізації кожний ЕкФ характеризується специфічним набором профільованих онтологічних (a), функцій них (b), аксіологічних (c) та темпорально-локативних (d) ознак. У формально-логічному (метафорично переосмисленому) записі здатність системи до самопідтримки і прагнення самовідтворення і продовження існування до (у вузькому контексті - до підтримки гомеостазу) виглядає так:

$$\lim_{sys \rightarrow \infty} (MS) \frac{\Delta SYS|a, b, c, d|}{\Delta SCEN (n)} = \Delta \frac{1}{SYS |a^n b^n c^n d^n|} = \infty$$

система (sys), що існує у міфологічному просторі (MS) у варіативній (Δ) конфігурації із набором властивостей |a,b,c,d|, залучена до певного сценарію (SCEN n), продовжує існування з модифікованими параметрами або породжує іншу систему, що успадковує набір її базових властивостей.

Функціонування відкритих систем, окрім адаптації й трансформації, пов'язане з процесами дисипації енергії та матерії, що відбувається при конфліктній взаємодії контрарно сконфігурованих ЕкФ, а в умовах власне

людського буття корелює з низкою патернів авто-деструктивної поведінки:

$$\lim_{sys \rightarrow 0} (MS) \frac{\Delta SYS|a, b, c, d|}{\Delta SCEN(-n)} = \Delta \frac{1}{SYS |a^{-n}b^{-n}c^{-n}d^{-n}|} = 0$$

- унаслідок розгортання несприятливого сценарію базові параметри системи погіршуються або зменшуються до "0", що зумовлює анігіляцію системи або завершення життєвого циклу певної її іпостасі. Обидві протилежні тенденції поступу ЕкФ є іманентними та реалізуються паралельно. У вузькому смислі ЕкФ - це існування, розвиток, трансформація та занепад живих (біологічних, організованих на основі органічної форми існування) систем. Відповідно, базовими є концепти-універсалії ЖИТТЯ, НАРОДЖЕННЯ, ЗРОСТАННЯ, ЗАНЕПАД, СМЕРТЬ, а також фактично необмежена кількість концептів, об'єднаних у сценарії різних рівнів, що репрезентують знання про об'єкти, яким притаманні вказані властивості.

Аналіз та інтерпретація вербальних репрезентацій ЕкФ у тестах міфологічного, епічного, фантазійного та фольклорного характеру індоевропейськими мовами різних періодів здійснюється на методологічних засадах М-Логіки [1]. Остання охоплює такі базові теоретичні положення: сигніфікативні структури є "нечіткими сутностями", що віддзеркалюють раціонально-ірраціональний спосіб взаємодії людини і систем різної етіології та мірності; міфологічно орієнтований семіозис розглядається як ірраціональна основа раціоналізації світу, концептуалізації та категоризації дійсності та світо-моделювання; різновекторні інтерпретації явищ мови, мовлення, культури та ін. є рівноцінно плюралістичними; зв'язки явищ і процесів у різних планах реальності відповідають принципам нелінійної каузативної логіки; поступ систем у точках біфуркацій є довільним, а тому енігматичним; поступ відкритих систем, у тому числі картин світу і семіосфери загалом) передбачає інверсивність сценаріїв різного рівня. З урахуванням специфічних історико-культурних контекстів (або систем

координат, реалізованих у модельованих альтернативних реальностях на основі вторинних міфологічних систем), ми ведемо мову про вербалізацію ЕкФ як ситуативно сконфігурованих інформаційних квантів, у котрих кожен із зазначених концептів входить до, у яких профілюються фізичні (біо-фізіологічні), психо-емоційні, ментальні, соціально-адаптивні, соціально-динамічні, аксіологічні та універсальні смисли. За умови зрушення у системі координат альтернативного світу такі властивості можуть виявляти і об'єкти, що зазвичай не співвідносяться з життям у антропоцентричному розуміння, однак корелюють з фрагментами МП. При цьому концепт ЖИТТЯ розглядається як базовий (родовий) відносно низки ЕкФ, а номінації його імені – носіями "первинного коду", за допомогою котрого ЕкФ "вписані" до семіосфери людства та її відповідних національних фрагментів.

Мікро-міф (еліптизований текст-програма), що іконічно визначає розуміння сутності життя представниками європейських лінгвоспільнот і слугує базовим оператором при розбудові альтернативних світів і створенні їхніх "картин", реконструюється на основі етимологічних паралелей в ході аналізу відповідних номінативних одиниць. Так, укр. *жити, життя*, блр. *жыць*, рос. *жизнь*, ст.-слов., *жити*, болг. *живея*, сербохорв. *живјети*, словен. *živeti, živêjem*, чес. *žiti, žiji*, словц. *žit, žijem*, пол. *żyć, żyję*, влуж. *žić, žiju*, спорідн. з дпрус. *giwa* "живе", *giwāntei* "живий", дінд. *jivati*, авест. *jvaiti* "живе" (дієсл. 2 ос. одн.), лат. *vīvō*, грец. *βιομαι* "я живу", *ζην* "жити", пор. також лит. *gyti* "оживати, відроджуватись", латв. *dzīt, dzīstu, dziju* "відновлюватись, лікуватись"; лит. *gyvoti* "жити", латв. *dzīvat* "працювати, жити" < іє. **gei-*, *g^ui-* [5, 52; 20, 377], що дозволяє реконструкцію смислу "здатний до відновлення, регенерації (алюзивно - здатний до трансформації, поступу, розширення)". Такі властивості зумовлені принципово динамічною природою ЕкФ, пов'язаною з рухом їхніх структурних елементів, або ж власне квантовою природою, тому реконструюємо смисл "швидкість" -

"життя". Так, герм. **kwiwa-* ~ **kwikwa-* "живий", гот. *qius*, дпівн. *kvikr*, *kykr*, фар. *kykur*, да. *swic(u)*, *cucu* "живий", а. *quick*, дфриз. *quik*, дсакс. *quik*, снід. *quic* "чіткий, очевидний", нід. *kwiek*, двн. *queh*, *ques*, *chesh* "живий, чіткий", н. *keck* "нахабний, зухвалий" < іє. **g^wi-g^wh3-(u)*, як у санскр. *jīvā*, лит. *gyvas*, латв. *dzīvs*, укр. *живий*, лат. *vivus*, дірл. *beo*, грец. *βίος* [16, 320].

Здатність ЕкФ до розширення розуміється і як "розширення у часі", старіння. Звідси, номінації ЖИТТЯ на зразок герм. **aldra-*, дпівн. *aldr* "час життя", гот. *fram-aldrs** "старий", да. *aldor* "життя, вік", дсакс. *aldar*, снід. *ouder*, двн. *altar*, *aldar*, н. *Alter* < (?) **hel-tro*~ "зростання, вирощування" [16, 21; 24, 5].

Сфера існування відкритих систем з вказаними властивостями отримує метонімічне позначення: семи "життя, буття" реалізовані у номінаціях СВІТУ кельтськими мовами типу гел. *bith*, ірл., дірл. *bith*, вал. *byd*, брет. *bed*, "світ, існування" (гел. *beatha* "життя", ірл., дірл. *bethu* < кельт **bitât-*, *bi-tât*) < **bitu-* < **bi*, *bei* < іє. **gei-*, *gi-* "жити" (лат. *vivo*, а. *be*, фр. *vie*, іт. *vita*, ісп. *vida*) [17, 38], тобто, СВІТ розуміється як сфера буття / функціонування живих систем. Подібний полісемантизм виявляє і гел. *saoghal*, "світ, вік, доба, життя", ірл. *saoghal*, дірл. *saigul*, *saegul* < лат. *sæcūlum* "доба, вік", "перегони, час, вік" < **sai-* [17, 302], або < (?) **sāg-* "шукати" [18, 876]. Як і в германських мовах, це дозволяє співвіднести СВІТ із ЧАСОМ / ВІКОМ, тобто, з "простором, що реалізує послідовності форм", та реконструювати смисл "пізнаний простір". Іншими словами, СВІТ постає там, де є ЖИТТЯ, оскільки осмислюється і конструюється саме біовітальними системами (ЕкФ різних рівнів).

У германських мовах відзначимо: а. *life* "життя, одушевлене існування у проміжку часу між народженням і смертю", да. *lif*, дпівн. *lif* "життя, тіло", дфриз., дсакс. *lif* "життя, особа, тіло", нід. *lijf* "тіло", двн. *lib* "життя", н. *Leib* "тіло", *Leben* "життя") < протогерм. **libam* < іє. **leip-* [18, 670] "прилипати, бути жирним" (пор. гр. *λιπω*, гот. *bileiban* "липнути, залишатись", двн. *bilīban*, н. *bleiben*, асакс. *belīfan*, н. *bleiben*, а також

паралель укр. *жити, живий - жир*). З урахуванням зв'язку і.є. **leip-* та і.є. **leibh-* [18, 663] "слизький" < "вологий" < ВОДА (міфопоетичне уявлення про один з базових видів енергії, що беруть участь у структуруванні та розширенні / розмноженні біовітальних систем), ці номінації є іконічними презентаціями уявлень про базові властивості "носія життя", тому реконструює узагальнений смисл "цілісний, матеріальний, гнучкий (адаптивний)".

У свою чергу, *герм.*biuwwen-* "існувати, будувати, формувати", дпівн. *byggva, byggja, фар. Byggja*, да. *bogian, bug(i)an* "населити", дфриз. *bogian* "існувати" < і.є. **b^huh2-ehi-*, ймовірно, спорідн. з **böan-/ *büan-*: **biuwwen-* < **b^hh2it-ehi-* [16, 86], можливо, через перехідну форму типу *bowan* "жити, мешкати" > дпівн. *buā*, гот. *bauan*, да. *buān, buwan, bugan*, дсакс. *buān*, двн. *buān, buwan* < і.є. **bheu-* "бути", пор. дінд. *bhavati* "ставати", лит. *buti*, укр., друс. *бути* [24, 63], що дозволяє виділити значення "структуроване існування у певних межах".

Енергетична природа ЕкФ відображена у *герм. *ferhwa-* "життя, сутність", гот. *fairhius* "світ", півн. *fjQr* "життя, сила", да. *feorh* "життя, людина", дфриз. *feresch* "життя", дсакс. *ferah, ferh* "життя, дух", двн. *ferahjerh* "життя, дух", свн. *verch* < (?) і.є. **perk-o-* "дуб" [16, 137; 24, 125], міфологічний символ життєвої сили, "провідник енергії".

Нарешті, ЕкФ як носії енергії отримують характеристику а. *animated* < лат. *animale* "жива істота, той що дихає", *animalis* "живий, повітряний" < *anima* "душа, подих, повітря" < і.є. **ane-* "дихати", що, з одного боку, вказує на те, що людина не є єдиним ЕкФ (пор. гел. *ainmhidh* "звір, тварина", ірл. *ainmhidhe, *anem-itio-s* < **anem-* "життя, душа"; лат. *animale* [17, 9], а з іншого, іконічно вказує на другу базову властивість живих істот - використання кисню в обміні енергії та речовин та метафорично - на використання енергії ПОВІТРЯ (енергії, породжуваної в процесі динамічних взаємодій систем), що забезпечує здатність живих об'єктів утворювати

кластери на основі резонансного "спів-налаштування" й відповідну спроможність до самоорганізації, самопідтримки, адаптації та розвитку.

У ході історичного поступу людських колективів та діахронічної міграції МП від ядра відповідних картин світу до периферії та в зворотному напрямку породжується необмежена кількість текстів (як основи дискурсів різних жанрів), у яких вербалізуються типові сценарії за участю ЕкФ, а первинні іконічні значення відповідних мовних одиниць трансформуються у номатичні смисли. Зокрема, у так званий "реверберативний" період поступу лінгвокультур германських етносів відбувається осмислення та вербалізація базового концепту ЖИТТЯ у рамках таких когнітивних моделей.

ЖИТТЯ - ОБ'ЄКТ (який можна втратити, знищити, "відокремити", захистити, обрати, зберегти тощо): *látum eigi // lif hans faraz* "ми життя [конунга] захистимо [10, 6], *at þeir bæði Gjúkungum lífs* "попросив [їх зберегти] життя Г'юкунгів" [11, 1], *lífi týna* "позбавили життя" [11, 12], *"Lifna mynda ek nú kjósa"* "оживити хотіла / обрала б" [14, 29], *Fyrr várum fullráða //at firra yðr lífi* "Давно вирішили ми позбавити вас життя" [6,42], *Þær lög lögðu, // þær líf kuru // alda börnum, // örlög seggja* "жереб кидали, обирали життя нащадкам людей, судили долю " [23, 20] (НОРНИ "запускають" програму надсистеми, орієнтовану на конфігурування вітальних процесів), *Ár skal rísa // sá er annars vill // fé eða fjör hafa* "Рано встане той хто забрати хоче майно або життя" [13, 58], *feorh generede* "Врятував життя" [7, 36], *in fenfreoðo feorh alegde* "у болоті життя згубив" [9, 851], *gif ic æt þearfe þinre scolde // aldre linnan* "якщо я з волі твоєї життя втрачу" [9, 1477-1478], *mynte þæt he gedælde ... lif wið lice* "збирався відділити життя від тіла" [9, 731-733], *wolde freadrihtnes feorh ealgian* "хотів володаря життя захистити" [9, 796], *lif eac gesceop* "створив (бог) життя для усіх" [9, 97].

ЖИТТЯ - ІСНУВАННЯ / ЯКІСТЬ БУТТЯ: *bjuggu hjón* "жили вони [подружжя]" [19, 3], *bjuggu ok unðu* "жили й не бідували" [19, 4], *kvöl þótti*

kvikri // at koma í hús Atla "погано жилося мені в домі Атлі" [6, 100], *Sá er sæll // er sjálfir of á // lof ok vit, meðan lifir* "щасливі ті, що відомі (своїм) добрим розумом у житті" [13, 9], *Mildir, frækniir // menn bazt lifa* "щедрі, сміливі люди щасливі у житті" [13, 8], *þeim er fyrða // fegrst at lifa// er vel margt vitu* "краще проходить життя у того, хто небагато знає" [13, 54], *ef allir lifði // vætr myndi manna* "тоді зовсім жити не змогли б люди (якби жили йотуни й їхній рід)" [12, 23], *heold þenden lifde* "тримав [Скільдінгів щасливими] протягом життя" [9, 57], *Swa ða drihtguman dreamum lifdon* "так піддані весело жили" [9, 99].

ЖИТТЯ - СТАН / РУХ: *ok ertu kvik // in konungborna*. "ти жива, народжена конунгом" [14, 48], *æti þik ormar, // yrða ek þik kvikvan* "змії тебе шматують, доки ти живий" [6, 22], *Lifanda gram* "живцем захопили" [6, 30], *þó hon enn lifir* "Та вона усе живе [спалена відьма]" [23, 21].

ЖИТТЯ - ЛОКАЦІЯ: *Hyndla systir, // er í helli býr*; "Хюндла, сестра, що живе у печері" [15, 1], *er býr í Ráðseyjarsundi* "що жив у Радсейярсунді" [12, 8], *er bjó at Svarinshaugi* "котрий жив у Сварінснаугу" [14, 14], *þar er frækniir bjuggu*. "там де жили герої" [6, 4], *ok burir byggja // bræðra tveggja // vindheim víðan*. "сини живуть обох братів у домі вітрів" [23, 63].

У вербальних репрезентаціях життя як локалізованого феномену відзначимо розвиток смислів "уповільнення руху", тобто, ситуативно більшого ступеня впорядкованості / збалансованості системи, осмислюваного як "сидіння": *Sat ek með Þóru* "прожила [просиділа] я у Тори" [11, 13], *Sitk-a ek svo sæl //at Sefafjöllum* "Живу я у Севафйоль" [14, 36], або "прив'язки до сприятливого простору / перебування вдома": *Hvar, hermegir, // heima eiguð?* "Де, хоробрі, воїни, живе [маєте домівку]?" [14, 1], *eigum heima // í Hléseyju* "живемо на [острові] Хлесеї" [14, 1], *ok fyr innan kom // jötna heima*. "Поспішив туди, де жили [була домівка] йотунів" [22, 5].

ЖИТТЯ - МІРА / ЧАС: *Var Helgi eigi gamall* "Хельги прожив мало" [14,

29], *meðan öld lifir, // langniðja tal // Lofars hafat*. "допоки живуть люди існуватимуть імена Ловара" [23, 16], *wæs gehwæper oðrum lifigende lað* "один одного усе життя ненавиділи" [9, 814-815], *on þæt dæge þysses lifes* "у той день нашого життя" [9,197, 790].

ЖИТТЯ - ЦІННІСТЬ / КРИТЕРІЙ: *at þú þér Frey kveðir // óleiðastan lifa* "якщо скажеш, що Фрейр бажаніший за життя" [21, 19], *sá er manngi ann. // Hvat skal hann lengi lifa?* "Той, хто нікому не подобається - навіщо має жити далі?" [13, 50], *ðæt he swa freolic feorh forman siþe // to ðære healle* "що то необачно - ризикувати життям йдучи до тієї зали" [8, 19-20], *ac ic mid grap sceal // fon wið feonde ond umb feorh sacan* "лише стисканням боротимуся проти чудовиська, битимусь за життя " [9, 438-439], *Betra er lifðum // en sé ólifðum, // ey getr kvikr kú* "краще бути живим, ніж мертвим, ще більше отримує живий" [13, 70].

Отже, вихідні "інформаційні кванти", що іконічно віддзеркалюють уявлення про ЕкФ як "плинні, трансформаційні, здатні до розширення, енергетичні", дозволяють вести мову про живі системи як принципово відкриті, що поєднують "первинні налаштування" до самозбереження та дисипативні "автодеструктивні" практики, орієнтовані на експансію в певному просторі та конфліктну взаємодію з подібними системами, здатні до самоорганізації, самопідтримки і самовідтворення. У ході соціальних практик, пізнавальної і практично-перетворювальної діяльності людських колективів на основі вихідних значень розвиваються історично релевантні номатичні смисли. Для германських етносів періоду раннього середньовіччя вербалізовані ЕкФ постають як уявлення про локалізоване існування у певному стані або якості, носії ціннісних орієнтирів, мірила та об'єкти впливу, залучені до низки міфологічно орієнтованих сценаріїв. Перспективним є унівесологічне дослідження номінацій ЕкФ засобами індоєвропейських мов у діахронії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колесник О.С. Introducing M-logic: basic remarks on key concepts // Теоретична і дидактична філологія. Серія "Філологія". Серія "Педагогіка" : Зб. наук. праць. Вип. 25. Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 159-169.
2. *Концепты и контрасты : монография* / под ред. Н. В. Петлюченко. Одесса, 2017. 632 с.
3. *Концепции современного естествознания* / В.В. Горбачев. Москва, 2003. 592 с.
4. Терехова С.І. Поліпарадигмальна методологічна основа сучасних лінгвістичних досліджень координат комунікації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія". № 32. Одеса, 2018. С. 244-246.
5. Фасмер М. *Этимологический словарь русского языка* : В 4-х т. Москва, 1964. – 1973. Т.2.
6. *Atlamál in grœnlensku*. URL : <http://norroen.info/src/edda/atlam/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
7. *Battle of Brunanburh, the*. URL : http://www.sacredtexts.com/neu/ascp/a10_01.htm (дата звернення 24.09.2018)
8. *Battle of Finnsburh, the*. <http://www.sacred-texts.com/neu/ascp/a07.htm> (дата звернення 24.09.2018)
9. *Beowulf*. URL : http://www.sacredtexts.com/neu/ascp/a04_01.htm (дата звернення 24.09.2018)
10. *Darraðarljóð*. URL : <http://norroen.info/src/edda/darradar/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
11. *Guðrúnarkviða in forna*. URL : <http://norroen.info/src/edda/gudrun2/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
12. *Hárbarðsljóð*. URL : <http://norroen.info/src/edda/harbard/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
13. *Hávamál*. URL : <http://norroen.info/src/edda/havamal/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
14. *Helgakviða Hundingsbana önnur*. URL : <http://norroen.info/src/edda/helga2/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
15. *Hyndluljóð*. URL : <http://norroen.info/src/edda/hyndlu/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
16. Kroonen G. *Etymological Dictionary of Proto-Germanic*. Leiden-Boston, 2013. 795 p.
17. McBain A. *An Etymological Dictionary of the Gaelic Language*. Stirling, 1911. 426 p.
18. Pokorny J. *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bd. 1–2. Bern, 1959. 1183 S.
19. *Rígsþula*. URL : <http://norroen.info/src/edda/rig/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
20. Rudnyc'kyj J.B. *An Etymological dictionary of the Ukrainian language*. - Ottawa, 1982. – Vol. 1.–2.
21. *Skírnismál*. URL : <http://norroen.info/src/edda/skirnis/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
22. *Þrymskviða*. URL : <http://norroen.info/src/edda/thrym/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
23. *Völuspá*. URL : <http://norroen.info/src/edda/voluspa/index.html> (дата звернення 24.09.2018)
24. Vries de, J. *Altnordisches etymologisches Wörterbuch*. Leiden, 1962. 686 S.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2018

O.S. Kolesnyk, doctor of philology, professor

Kyiv Borys Grinchenko University

EXISTENTIAL PHENOMENA IN LANGUAGE AND MYTHIC SPACE

The article considers verbal representations of existential phenomena from the standpoint of universalia-centered linguistics and the methodology of M-logic. Special attention is paid to the etymological analysis of the LIFE concept's names in Indo-European languages and the reconstruction of the cognitive models, the latter being the bases of the lingual units designating the said phenomena in the archaic Germanic languages.

Key words: *existential phenomenon, mythic space, semantics, sense, model*

А.С. Колесник, доктор филологических наук, профессор

Киевский университет имени Бориса Гринченко

**ЭКЗИСТЕНЦИАЛЬНЫЕ ФЕНОМЕНЫ В ЯЗЫКЕ И МИФОЛОГИЧЕСКОМ
ПРОСТРАНСТВЕ**

В статье анализируются вербальные репрезентации экзистенциальных феноменов с позиций лингвоуниверсологии и М-логики. Главное внимание уделяется анализу этимологии имен концепта ЖИЗНЬ в индоевропейских языках, и реконструкции когнитивных моделей, составляющих основу номинаций указанных явлений в архаических германских языках.

Ключевые слова: *экзистенциальный феномен, мифологическое пространство, семантика, смысл, модель.*

УДК 81'42

Кравченко Н. Г., к. філол. н.,

Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України,

м.Київ

СИНЕРГЕТИКА ДИСКУРСУ У МІЖКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ

Розвиток мовознавчих досліджень в умовах глобалізації набуває нового осмислення, оскільки корелює з культурологією, етнологією, а також експлікується з лінгвокультурним надбанням. Сучасні лінгвістичні розвідки екстрапольовані на проблеми міжкультурної комунікації, лінгвостетики, вивчення національно-культурних реалій.